

Metody výuky elementárního čtení

Literatura a odkazy:

FABIÁNKOVÁ, B., HAVEL, J., NOVOTNÁ, M. *Výuka čtení a psaní na 1. stupni základní školy*. Brno 1999

FASNEROVÁ, M. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha: Grada 2018

TOMÁŠKOVÁ, I. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Praha: Portál 2015

<http://www.uceni-v-pohode.cz/category/rozvoj-ditete/>
- Videá k rozvíjení dítěte

https://wiki.rvp.cz/Sborovna/5Pripravy_na_vyuku/1.Predskolni_vzdelavani/P%C5%99%C3%ADklady_a_hry_na_rozvoj_sluchov%C3%A9_percepce

https://wiki.rvp.cz/Sborovna/5Pripravy_na_vyuku/1.Predskolni_vzdelavani/N%C3%A1m%C4%9bty_a_hry_na_rozvoj_zrakov%C3%A9ho_vn%C3%adm%C3%A1n%C3%ad

http://www.sokolicek.estranky.cz/clanky/basnicky_pisnicky-a-rikadla/basnicky-ze-cviceni.html

Pomůcky:

Ukázky pomůcek a materiálů pro žáky 1. stupně, učebnice, čítanky

Studijní materiál

Na výuku čtení má vliv

- genetické předpoklady
- prostředí
- určitá úroveň zralosti nervového systému

Co vyžaduje kvalitní čtení

Bohatou slovní zásobu (aktivní i pasivní)

Percepční vyspělost

Kognitivní činnosti ovlivňující čtení:

- paměť
- myšlení
- představivost a fantazie

Metody analytické – vychází z celku a vedou k poznávání jednotlivých prvků

Metody syntetické – vychází z prvků, které jsou spojovány do celků

Současné metody výuky čtení

Metoda analyticko – syntetická

Metoda globální

Metoda genetická

Sfumato – splývavé čtení

Alternativní metody

Metoda dobrého startu

Metoda párového čtení

Metoda Montessori

Waldorfská metoda čtení

Genetická metoda

1995/96 – Jarmila Wagnerová

Má tři etapy

1. etapa - Tzv. průpravné období

Cíl – rozvoj sluchové percepce, pochopení analýzy a syntézy, vytvoření pozitivní motivace dětí ke čtení

Rozvíjení slovní zásoby (říkadla, básničky, pohádky), seznamování s velkou tiskací abecedou.

Psaní rozvíjí a podporuje čtení.

Nutné – cvičení na rozvoj fonemického sluchového vnímání, především hláskovou syntézu slov.

Hra na tzv. mimozemšťany.

<https://www.youtube.com/watch?v=D7FRLkJS3xY>

2. etapa

Žáci pracují s učebnicemi, pracovními sešity.

Vytváření základních čtenářských návyků.

Čtení slabik di, ti, ni, dy, ty, ny, dě, tě, ně, bě, pě, vě mě, slov, ve kterých se objevují.

(hláskování „L-O-DI-Č-K-A, K-VĚ-T-E-N..)

Seznamování s grafémy malé tiskací abecedy (rozlišují, pamatují, ale nepíší)

3. etapa

Psaní písmen v psací podobě.

Plynulé čtení s porozuměním, zvětšování zrakového pole.

Lepší čtenáři – čtení knih, ostatní – zdokonalování čtení.

Psychologické zákonitosti učení – motivace, cvik, transfer, opakování.

Spolupráce s rodiči.

Analyticko-syntetická metoda

Hlásková, zvuková

Správně můžeme číst tehdy, když pochopíme hláskovou stavbu slov.

Paralelní výuka čtení a psaní

3 období (1. třída)

1. Jazyková příprava žáků na čtení (6-8 týdnů) – předslabikářové období
2. Slabičně analytický způsob čtení (22 týdnů) – slabikářové období
3. Plynulé čtení slov, vět, textu (4-8 týdnů) – poslabikářové období

Jazyková příprava žáků na čtení

Živá abeceda

Cvičení pro přípravu na čtení

- fonematický sluch (zvuky podle druhu, intenzity, počtu, pořadí)
- zřetelné vyslovování, rozlišování slov a vět, chápání vztahu slabika – hláska (písmeno)
- cvičení analýzy a syntézy slabik

Etapa slabičně analytického způsobu čtení

Slabikář

Vyvozování slabik

- Otevřené slabiky (ma, so)
- Slova z otevřených slabik (ma-so, so-lí)
- Uzavřené slabiky (pes, les)
- Slova s uzavřenými slabikami (po-pel, pal-ma)
- Dvě souhlásky na začátku slova (klepat)
- Slabiky se skupinou di-ti-ni/dy-ty-ny (hodiny tikají)
- Slabikotvorné r, l (trn, vlk)
- Dvě souhlásky na konci slov (hlt)
- Dvojhlasiky ou, au (auto, louka)
- Skupiny souhlásek ve slově (kotrmelec)

Etapa plynulého čtení slov

Čítanka

- Jednoduché texty, vhodné ilustrace
- Vnímání obsahu textu, ale i formu čtení

- Kontrola pochopení – otázky, úkoly...
- Velké rozdíly mezi žáky

Metoda Dobrého startu

- Thea Brunetová – užití k rehabilitaci tělesně postižených, později přizpůsobeno běžným dětem
- 25 lekcí, základním prvkem je lidová písnička
- Cílová skupina: 5 – 11 let
- příprava dětí na školní výuku psaní, čtení, příp. počítání
- podporuje rozvoj řeči, zrakového vnímání, hrubé a jemné motoriky, vnímání rytmu
- velmi vhodná pro děti s odkladem školní docházky
- úspěšná u dětí se specifickými poruchami učení
- MDS podporuje učení hrou na základě vybrané dětské písničky
- v první části si o písničce povídáme (rozvoj řeči a myšlení)
- následuje pohybové znázornění písně (vnímání pohybu vlastního těla dítěte - rozvoj hrubé motoriky, orientace v prostoru)
- v další části lekce se věnujeme pohybově - sluchovému cvičení (rozvoj jemné motoriky a rytmu)
- v poslední části děti dokreslují přetištěné obrázky (příprava na psaní a čtení)

Montessori pedagogika

Marie Montessori (1870-1952)

„Pomoz mi, abych to dokázal sám“

- Přirozený vývoj dítěte
- Didaktický materiál – věci denní potřeby
- Důraz na senzomotorický vývoj
- Nácvik čtení a psaní – v souladu s celkovým vývojem dítěte
- Příprava ruky na psaní – obtahování kontur, geometrických tvarů, práce s barvou. Rozvoj zraku, sluchu, hmatu

Pomůcky:

- Přiřazování písmen k obrázkům, laminované knížky, které zobrazují předměty se shodnou počáteční hláskou.
- Přiřazování tištěných slov a malých předmětů
- Skládací harmoniky
- Vějíře slov

Waldorfská škola

Rudolf Steiner (1861-1925)

- Nenásilná a pozvolná forma pro dovednost čtení a psaní
- V 1. třídě čtou děti pouze to, co samy napsaly
- Nepoužívají se učebnice
- Práce s přírodními materiály – příprava ruky na psaní
- Aktivní vztah dítěte, učitele a rodiče
- Rozvoj samostatného myšlení, estetického cítění a morálního postoje, tj. nemůžeme dítě do ničeho nutit, když nemá zájem nebo není dostatečně psychicky a fyzicky připraveno.

Metoda globální

Zakladatel belgický lékař **Ovide Decroly** (1871-1932)

Původně určena pro děti s mentálním postižením, popř. pro přípravu dětí na čtení v předškolním věku

Vychází z celku (věta, slovo)

U nás - **Václav Příhoda** (1889 – 1979) – tvrdil, že prostřednictvím metody dochází ke změně v myšlení žáků.

Náročná metoda na organizaci a časové rozpětí.

Metoda párového čtení

2 fáze

- Simultánní čtení
- Nezávislé čtení

Využití – při reedukaci nebo domácí přípravě.

Spolupráce s rodinou, společné čtení rodiče s dítětem

Metoda sfumato

Mária Navrátilová (česká pedagožka, učitelka hudby)

Metoda splývavého čtení

Žák drží zpěvně hlásku a až poté co rozliší další hlásku, písmeno, přidá ho vázaně k předchozímu.

Hodnocení čtení

Kvantitativní hodnocení:

- rychlost – počet přečtených slov za minutu, počet správně a chybně čtených slov

Kvalitativní hodnocení:

- způsob čtení
- chybovost
- porozumění čtenému
- tempo čtení
- vztah dítěte ke čtení

Způsob čtení

- hláskuje, nespojuje slova do slabik, špatně vybavuje písmena
- slabikuje (plynulé x neplynulé, pomalu, těžkopádně, ulpívá na slabikách)
- zaráží se před čtením obtížnějších slov
- tzv. dvojí čtení

Dyslexie

Dyslexie je specifická porucha čtení, která se vyznačuje sníženou schopností přesného a rychlého čtení.

Rychlost

- Dítě luští písmena, hláskuje, neúměrně dlouho slabikuje nebo naopak domýšlí slova.
- U pravochem. dyslexie – čte přiměřeně, ovšem nechápe obsah textu

Chybovost

- Záměna tvarově podobných – p-b-d
- Záměna zvukově podobných – t-d i zcela nepodobných

Technika čtení

- Při běžné výuce četby (analyticko-syntetická metoda) přetrvávající návyk dvojího čtení – nejdříve pro sebe a pak nahlas – z dlouhodobého hlediska problémy se spojováním hlásek do slabik

Porozumění

- Je závislé na předchozích ukazatelích – rychlém a hbitém dekódování, syntéze písmen a odhalení obsahu

Zásady práce s dítětem s dyslexií z pohledu učitele

- vyjadřovat dítěti podporu, nabídnout konkrétní pomoc,

- mít přehled o aktuální situaci dítěte, zvládnuté úrovni čtení v rámci reedukace,
- při hodnocení čtení respektovat aktuální úroveň čtenářských dovedností konkrétního dítěte,
- dbát na to, aby postupy doporučené v rámci reedukace SPU byly důsledně uplatňovány i v rámci běžné výuky,
- nevyvolávat dítě k hlasitému čtení před celou třídou (buď vůbec, nebo uvážlivě),
- respektovat často pomalejší tempo čtení,
- umožnit používání potřebných pomůcek,
- využívat v případě potřeby speciálních publikací, lze případně nahradit jimi dočasně četbu z běžně užívané čítanky,
- na chyby neupozorňovat výrazy s negativním emocionálním nábojem
- nekárat a netrestat dítě za to, když po vyvolání neví, kde se čte,
- k domácí přípravě zadávat pouze přiměřený text z hlediska obsahu i náročnosti,
- u doporučené literatury umožnit přečtení pouze přiměřené části (ev. využívat audionahrávek)
- instruovat i rodiče, aby požadavky na dítě byly ve vzájemném souladu,
- neporovnávat čtení dítěte s dyslexií s ostatními spolužáky, a to ani výkony mezi jednotlivými dětmi s dyslexií navzájem,
- oceňovat i drobné úspěchy, snahu dítěte, a přispívat tak k odbourávání často negativního vztahu ke čtení, literatuře.